

Makale Geliş Tarihi

29.06.2025

Makale Yayın Tarihi

20.12.2025

Özel Yetenekli Ortaöğretim Öğrencilerinin Birden Fazla Kuruma Devam Etme Noktasında Görüşleri

Opinions of Specially Talented High School Students on Attending More Than One Institution

Melih Burak ÖZDEMİR

Dr., T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Orcid.org/0000-0001-7016-0745

Özet

Bu çalışmanın amacı, Fen lisesi ve Bilim ve Sanat Merkezine (BİLSEM) devam eden özel yetenekli öğrencilerin birden fazla kuruma devam etmelerinin bu öğrenciler üzerindeki etkilerine genel bir bakıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olup, veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Fen Lisesine ve BİLSEM'e devam eden yirmi (20) özel yetenekli öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin 5 tanesi ayrıca özel kurs/derse de devam etmektedir. Çalışmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ve alanında uzman akademisyenlerin görüşleri alınarak uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin tamamı severek ve isteyerek gittikleri kurum olarak BİLSEM'i işaret etmişlerdir. Öğrencilerin büyük kısmı birden fazla kurumdan eğitim almanın avantajlarından söz ederken, dezavantajları arasında ise yoğunlukla yorucu oluşundan söz etmişlerdir. Bu kurumlar arasından tercih yapmaları gerektiğinde ise Fen lisesini tercih edeceklerini çünkü üniversite sınav sistemini (YKS) işaret ederek ancak Fen lisesinde aldıkları eğitimle istedikleri mesleğe ulaşabileceklerini belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Özel yetenekli, Bilssem, Fen lisesi**Abstract**

The purpose of this study is to take a general look at the effects of specially talented students attending Science High School and Science and Art Center on these students if they attend more than one institution. The study is a case study, one of the qualitative research methods, and the data was analyzed using the content analysis method. The study group of the research consists of twenty (20) specially talented students attending Science High School and BİLSEM in Iğdır in the 2024-2025 academic year. 5 of the students in the study group also attend private courses/lessons. In the study, the data were obtained with a semi-structured interview form developed by the researcher and applied by taking the opinions of academicians who are experts in the field. As a result of the research, all of the students pointed out BİLSEM as the institution they attended willingly and with pleasure. While most of the students mentioned the advantages of receiving education from more than one institution, they mostly mentioned that it was tiring among the disadvantages. When they had to choose among these institutions, they stated that they would choose the Science High School because they could only reach the profession they wanted with the education they received in the Science High School, pointing to the university examination system.

Keywords: Specially talented, Bilsem, Science high school

1. GİRİŞ

Gerek dünyada gerekse de ülkemizde özel yeteneklilerin eğitimi konusu üzerinde durulan öncelikli alanlardan biridir. Ülkeler, uzun vadede liderlerini ve üst düzey kadrolarını şekillendirebilmek adına bilim, sanat ve spor dallarında özel yetenekli bireylerin tespiti ve bu bireylerin eğitilmeleri noktasında açıkça olmasa da örtülü bir şekilde bu bireylerle ilgilenmeyi ülke politikalarının parçası haline getirmişlerdir. Ekonomik, siyasi, askeri ve teknolojik gelişmelerin lokomotifleri olarak kabul gören özel yetenekli bireylerin eğitime gerekli hassasiyeti gösteren toplumlar, özel yetenekli bireylere bu manada ciddi eğitim imkânları da sunmuşlardır (Türk, 2018). Günümüzde hızla değişen teknoloji, toplumsal yaşamın inşasında beşeri sermayenin ve nitelikli insan gücü yetiştirmeye duyulan gereksinim daha da arttırmaktadır. Türkiye'nin gelecekteki hedeflerine ulaşabilmesinde kilit pozisyondaki önemli kaynaklarından birisi de özel yetenekli bireylerdir (Köktürk ve diğ., 2021). Özel yetenekli birey yaşlıtlarına göre hızlı öğrenen; yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans ortaya koyan birey olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2016a). Özel yetenekli bireyler toplumsal olana dönük sosyalleşme sürecinde oldukça önemli aktörlerdir. Bu bireylere eğitim yoluyla yapılan her türlü yatırım, arzu edilen toplumun inşasında önemli yapı taşlarını oluşturmaktadır. Nitekim, özel yeteneği olan bireyler, yeteneklerinin hangi alanda olduğu tespit edildikten sonra, toplumsal değişimin lokomotif gücü haline gelmektedirler (MEB, 2016b). Türkiye'nin ekonomik kalkınma ve toplumsal yaşamın inşası hedeflerinde özel yetenekli bireylerin tanınması ve bu anlamda farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş eğitimlerle erken yaşta yönlendirilmeleri gelişmelerini hızlandırılabilir ve elde ettikleri kazanımlar neticesinde bilim, teknoloji, sanat ve hizmet alanlarına ciddi katkılar koyabilir (MEB, 2017). Yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen özel yetenekli öğrenciler güçlü bir belleğe, uzun dikkat süresine, ilgi çekici bir konu üzerinde derinlemesine araştırma yapmaya ve problem çözme merakına sahiptirler. Ayrıca yüksek öğrenme standartları geliştirerek; soyut düşünebilmeye, kavram oluşturmaya ve okumaya karşı oldukça yeteneklidirler (Long, 2000). Özel yetenekli birey; yaşlıtlarına kıyasla çabuk öğrenen, yaratıcılık, sanat, liderlik konularında ileride olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgileri noktasında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek performans gösteren bireyi ifade etmektedir (Renzulli, 2012; Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018). Bu anlamda, özel yeteneklilerin bireysel farklılıklarına uygun ortamlar oluşturmak ve güçlü yönlerini destekleyerek eğitim ortamlarını ve çevresel düzenlemeleri bu doğrultuda yapmak önemlidir (Sağlam, 2023).

Ülkemizde özel yetenekli bireylerin eğitimi Osmanlı İmparatorluğu'na kadar dayanmaktadır. Özel yetenekli bireylerin yetiştirilmesi noktasında dünyadaki ilk örneklerinden olan ve XV. yy'da kurulan Enderun Mektepleri; sivil, askeri, yönetim, bilim ve sanatçı kadrolarının yetiştirilmesinde öncülük etmiştir. 1948-1956 yılları arasında çıkarılan kanunlarla resim, müzik ve plastik sanatlarda başarı sergileyen çocukların yurt içi ve yurt dışında eğitimlerini sağlayan bir uygulama da getirilmiştir. 1959 senesinde türdeş yetenek gruplarına dönük çalışmalarda, yetenek düzeyleri ve özellikleri birbirine yakın çocuklar aynı çalışma grubunda toplanmışlardır. 1960'lara kadar özel yeteneklilerin eğitiminde daha ziyade bireysel bazda çalışmalar yapılmıştır. 1964 senesinde açılan Ankara Fen Lisesi ile birlikte matematik ve fen alanındaki özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin planlı, kapsamlı ve sistematik olarak sürdürülmesi hedeflenmiştir (Türk, 2018). Tarihimizde üstün yetenekli bireylerin en iyi değerlendirildiği dönem, Osmanlı İmparatorluğunun 600 yıllık bir imparatorluğu döneminde yönetim, bilim ve sanat kadrolarını oluşturan ve bugün pek çok gelişmiş ülkedeki özel yeteneklilerin eğitimine

kaynaklık teşkil eden Enderun Mektepleri'dir (Dönmez, 2005).Günümüzde ise 1995 yılında Ankara'da açılan ve bugün 81 ilde bulunan BİLSEM'lerle özel yetenekli bireylerin yetiştirilmesi ve beşeri kaynaklara dahil edilmesi hedefleriyle çalışmalara devam edilmektedir. TUBİTAK 2023 vizyonunda da belirtilen bilim, teknoloji ve yenilikte yetkinleşmiş, üreten, net katma değerini kendi beyin gücüne dayanarak arttırabilen bir Türkiye hedefi öngörülmektedir (TUBİTAK, 2004).

Özel yetenekli bireyler, normal gelişim gösteren bireylere nazaran farklı zihinsel yapıya sahiptirler ve farklı eğitim uygulamalarına gereksinim duyarlar. Doğru eğitim koşulları sağlandığında ve yönlendirildiklerinde, ülkeleri ve insanlık adına önemli bireyler olabilmektedirler (Bolat, 2023). Özel yetenekli bireyler toplumların gelişiminde önemli rol oynamalarına karşın, eğitimde birtakım problemlerle karşı karşıyadırlar. Normal gelişim gösteren öğrenciler için tasarlanmış programlar özel yetenekli öğrenciler için uygun değildir ve bu öğrencilere özgü programlar resmi devlet okullarında uygulanmamaktadır (Kaya ve Ataman, 2017). Özel yetenekli bireylerin kendilerine ve topluma daha faydalı olabilmeleri, normal okul programlarının dışında, farklılaştırılmış eğitim program ve hizmetleriyle mümkündür (Clark, 2015).

Özel yetenekli bireyler, özellikleri ve ihtiyaçları noktasında diğer bireylerden belirgin oranda farklılık göstermekte ve bu anlamda potansiyellerini geliştirecek farklı eğitsel programlarla desteklenmeye gereksinim duymaktadır (Bedur, Bilgiç ve Taşlıdere, 2015). Bu bireylere toplumların geleceği olarak bakılıyorsa, sunulacak eğitim imkanlarının da çeşitlendirilmesi ve kalitesinin artırılması önemli gözükmektedir. Kaya ve diğ. (2022) özel yetenekli öğrenciler özel eğitim kapsamında yer almakta, bilişsel gelişimleri akranlarından ileride olduğu için eğitimlerinde farklı uygulamalara gereksinim duymaktadır. Davis (2006) bu nedenle üstün yetenekli bireylerin özelliklerine uygun hazırlanmış eğitimle iyi şekilde yetiştirilmesi ve yönlendirilmesi önemlidir.

Türkiye'de özel yetenekli bireyler için var olan okul saatleri dışındaki programların başında Milli Eğitim Bakanlığı MEB tarafından yürütülen BİLSEM'ler, üniversitelerdeki araştırma ve eğitim merkezleri ile özel sektörde yürütülen merkezler gelmektedir. Türkiye'de okul sonrası programların en tipik örneklerini BİLSEM'ler ve Anadolu Üniversitesi'nce yürütülen Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP) oluşturmaktadır (Sak ve diğ., 2015). Ülkemizde resim, müzik ve genel yetenek alanlarında özel yetenekli öğrencilerin eğitilmesi için 1993 senesinde kurulan BİLSEM'ler (Dönmez, Baykoç, 2004); ilköğretimden ortaöğretim kademesi dahil özel yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerini keşfetmeleri ve becerilerini geliştirerek, en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak adına örgün eğitim dışında öğrencilere destekleyici eğitim veren kuruluşlardır (MEB, 2016, 2017). Fen liseleri, eğitim öğretim süresi 4 yıl olan, yatılı ve karma eğitim veren okullardır. Fen ve matematik becerisi yüksek öğrencilerin çoğunlukta olduğu ve bu alanda gelişimin öncelikli tutulduğu fen liseleri, ülkemiz ortaöğretiminde başarılı öğrenci açısından vitrin olan okullar kapsamındadır (MEB, 2010). ÜYEP ise, özel yetenekli öğrenciler için hafta sonu ve yaz okulu şeklinde eğitim programları uygulayan ve 2007 senesinde Anadolu Üniversitesi'nde kurulmuş okul sonrası programıdır (Sak, 2009; 2011; 2013).

Literatürdeki araştırma sonuçları farklılaştırma ve zenginleştirmenin etkili bir şekilde uygulandığında, özel yetenekli bireylerin akademik başarılarının ve motivasyonlarının arttığı yönündedir (Crowder, 2011; Swift, 2009). Ayas (2010) göre özel yetenekli öğrencilerin eğitsel gereksinimlerinin karşılanması gayesiyle birden fazla kurumda eğitim görmesi bu öğrencilerin ne kadar motive oldukları, farklı kurumlardaki eğitsel süreçlerin kendilerine ne kadar hitap ettiği ve bu tempoyu ne kadar taşıyıp taşıyamadıkları noktasında önemlidir. Burada üzerinde durulması gereken şey, öğrencilerin birden fazla kurumda eğitim görmelerinin, ne kadar motive olduklarıyla ilgili olduğudur.

Zaman zaman toplum nazarında özel yeteneklilerin eğitiminin elitleşmeye neden olduğu yönünde birtakım görüşler olsa da uzmanlar özel yetenekliler eğitiminin farklılıklara neden olabileceğini ve seçkin bir zümre oluşturabileceğini ancak bu duruma yalnızca akademik perspektiften bakılmaması gerektiğini ifade etmektedir. Akademik alanlar haricinde sanat ve spor gibi farklı alanlarda başarı ortaya koyan bu bireylerin varlığı bu anlamda toplumlar adına bir tehlike değildir (Sak, 2014). Özel yetenekli bireylere sunulan eğitim olanakları sanılanın aksine, toplumların geleceklerinin doğru şekillendirilebilmesi adına önemli adımlar olarak görülmelidir.

Bugün ülkemizde özel yetenekli bireylere dönük ciddi eğitim politikaların olmadığı ortadadır. Bu konuda yakın tarihli bir çalışma olarak Altunel ve Göksal (2022) araştırmaları ülkemizde özel yeteneklilere dönük ciddi eğitim politikalarının olmadığını destekler çıktılar vermektedir. Çalışmada özel yetenekli bireylerin eğitime dönük yetkili kurumlarca alınan kararların uygulanma aşamasında ortaya çıkan problemlerin toplumda ümitsizliğe neden olduğu görülmüştür. Yetkili kurumların, ortaya konan politikaların uygulanmasında birbirleriyle iş birliği yapmakta istekli olmalarına karşın, eylem noktasında iş birliğinin oluşturulmadığı görülmüştür. Gerekli iş birliğinin oluşturulması içinse kurum içi ve kurumlar arası eğitimlerin gerekli olduğu kanaatine varılmıştır. Farklı bir çalışmada Çitil (2018) ülke olarak özel yeteneklilerin eğitimi noktasında yeterli başarının ortaya konulmadığını ifade etmiştir. Bu durumsa, özel yeteneklilerin eğitimi noktasındaki politikaların planlı ve sistemli olmayışı ve hedef ve uygulamalar arasındaki tutarsızlıklarla açıklanmıştır.

Birden fazla kurumdan eğitim almak özel yetenekli öğrencilerin gereksinimlerini karşılama noktasında önemlidir ancak bu kurumlardan öğrencilerin ne oranda istifade edebildiği ya da kendilerine ne katabildikleri sorusu üzerinde durulması gereken bir konudur. Birden fazla kuruma devam etmek bu öğrenciler için bir avantaj mıdır? yoksa öğrenciler adına zaman kaybı mıdır? bunu anlayabilmek ancak sürecin içerisindeki öğrencilerle çalışarak elde edilebilecek cevaplardır. Özel yetenekli bireyler her ülkenin olduğu gibi ülkemizin de üzerinde hassasiyetle durması gereken sayıca az ancak ülke adına etkili olabilecek grubunu oluşturmaktadır. Öğrencilerin birden fazla kuruma devam etme konusunda ortaya koyacakları görüşleri neticesinde ise doğru politikalar üretmek oldukça önemli gözükmektedir. Bu doğrultuda birden fazla kuruma devam ediyor olmanın öğrenciler için avantaj ve dezavantajlarını ortaya koymak, onlar için öncelikli kurumun ne olduğunu gerekçeleriyle birlikte tespit edebilmek çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Konuyla ilgili olarak alanyazında tek bir çalışmaya (Bahçeci ve Epçaçan, 2020) rastlanmıştır. Konunun önemi merkeze alındığında yapılan bu çalışmayla birden fazla kuruma devam etmenin özel yetenekli öğrenciler için ne anlama geldiği ve özel yetenekli bireylerle ilgili bundan sonraki süreçte politika yapımcılar ve Sivil Toplum Kuruluşlarınca (STK) atılacak adımlara rehberlik etmek hedeflenmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, özel yetenekli öğrencilerin birden fazla kuruma devam etmelerinin onlar üzerindeki etkilerini ortaya koymayı hedefleyen nitel bir araştırma olup, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasıdır. Hays'a (2004) göre durum çalışması bir veya birden çok olayın, sosyal grubun, programın ya da ortamın ayrıntılı bir şekilde özgün ortamında incelenmesidir. Yin (1984) durum çalışması veri toplama sürecinde 6 kaynaktan söz etmektedir. Bunlar; dokümanlar, arşiv kayıtları, görüşmeler, direkt gözlem, katılımcı gözlem ve fiziksel yapılar (teknolojik aletler, sanat eserleri ve çalışmada kullanılacak diğer fiziksel kanıtlar) dır. Bu çalışmada da küçük bir sosyal grubun (Fen lisesine devam eden 20 özel yetenekli öğrenci) birden fazla kuruma devam etmesinin (olay) onlar üzerindeki etkisini ortaya koymak

hedeflenmiştir. Çalışmada, durum çalışması veri toplama kaynaklarından görüşme tekniği kullanılmıştır.

Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algı ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konulmasını hedefleyen çalışmalar şeklinde tanımlanabilir. Bu çalışmada da yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme yöntemi nitel araştırmalarda en çok kullanılan oldukça güçlü veri toplama yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Fen Lisesi'nde öğrenim gören ve özel yetenekli tanısı alarak aynı zamanda BİLSEM'e devam eden yirmi (20) öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara ait Sosyo-Demografik Özellikler

Sıra	Sınıf Düzeyi	Cinsiyet	Özel kursa gidiyor mu?	Özel kursa gidiyorsa ismi
K1	9	K	×	
K2	9	K	×	
K3	9	K	×	
K4	9	K	×	
K5	9	K	×	
E1	9	E	×	
E2	9	E	✓	Tenis Kursu
E3	9	E	✓	Dershane
E4	9	E	×	
E5	9	E	×	
E6	9	E	×	
E7	9	E	×	
E8	9	E	✓	Deneyap (Gençlik Merkezi), Dershane
E9	9	E	×	
K6	10	K	×	
K7	10	K	✓	Matematik özel ders, Deneyap (Gençlik Merkezi)
K8	10	K	×	
K9	10	K	✓	Deneyap (Gençlik Merkezi)
K10	11	K	×	
K11	10	K	×	

Katılımcıların 14 tanesi 9. Sınıf, 5 tanesi 10. Sınıf ve 1 tanesi de 11. Sınıf öğrencisidir. Katılımcıların 11 tanesi kadın, 9 tanesi ise erkektir. Katılımcıların tümü BİLSEM'e devam etmektedir. Katılımcıların yalnızca 5 tanesi özel kurs/ders (tenis kursu, dershane, matematik özel dersi, Gençlik Merkezi (Deneyap atölyeleri) almaktadır. Deneyap atölyelerinin amacı Milli Teknoloji Hamlesinin itici gücünü oluşturacak, teknoloji üretme kapasitesi yüksek genç

bireyler yetiştirmektir. Kaynakların etkin kullanımı ve doğru planlanmasıyla teknoloji üretim kapasitesi ve potansiyeli yüksek bilim insanlarını, araştırmacılarını, girişimcilerini yetiştirmektir temel hedeftir (Deneyap Teknoloji Atölyeleri, t.y.).

Veri Toplama Aracı

Çalışmada, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Sorular hazırlanırken literatür taraması yapılarak sorulara araştırmacı tarafından son şekli verilmiştir. Hazırlanan görüşme formu, uygulama yapılmadan önce kapsam geçerliği için Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) Özel Eğitim bölümünden iki (2) doktor öğretim üyesine ve yine OMÜ çocuk gelişimi bölümünden bir (1) Doçent'in görüşüne sunulmuştur. Geri dönütler neticesinde gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra görüşme formu son şeklini almıştır. Soru sayısı aynı kalmakla birlikte cümleler revize edilmiş, alan uzmanlarının geri dönütleri neticesinde sorulara son şekli verilmiştir.

Veri toplama aracındaki sorular şöyledir:

1. İçinden gelerek ve severek gittiğin kurumlar (Fen Lisesi, BİLSEM vb.) var mı? Varsa hangisi/hangileridir?
2. Birden fazla kurumdan eğitim almanın sence avantajları var mıdır? Avantajı(ları) olduğunu düşünüyorsan neden avantajlı olduğunu lütfen nedenleriyle birlikte açıklayınız.
3. Birden fazla kurumdan eğitim almanın sence dezavantajları var mıdır? Birden fazla kuruma gitmenin dezavantajları olduğunu düşünüyorsan neden dezavantajlı olduğunu lütfen nedenleriyle birlikte açıklayınız.
4. Eğitim aldığın kurumlardan senin için hangisinin öncelikli olduğunu düşünüyorsun? Bu kurumun senin için neden öncelikli olduğunu nedenleriyle birlikte lütfen açıklayınız.

Verilerin Analizi

Çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde öncelikle toplanan verilerin kavramsallaştırılması, sonrasında ortaya çıkan kavramların düzenlenerek, temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Görüşmeler 25.11.2024-29.11.2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerin gizliliğinin sağlanması için K1,K2,...E1,E2,E3...şeklinde kodlanmış ve öğrencilerin cevaplarına ilişkin doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için ise katılımcı teyidi gerçekleştirilmiştir. Sorular tüm katılımcılara aynı biçim ve sırada sorulmuş ve yanıtlar yazılı olarak not alınmıştır. Araştırmanın tutarlılığını artırmak için görüşme sonrası katılımcı görüşleri düzenlendikten sonra katılımcılara tekrar gönderilmiş, verdikleri cevapları kontrol etmeleri istenmiş ve cevaplarla ilgili teyit alınmıştır. Öğrencilerin çalışmaya katılabilmeleri içinse velilerinden sözel olarak onam alınmış, sonrasında öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (2006) [Güvenirlik = Görüş Birliği/(Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] güvenilirlik formülü kullanılarak yapılmıştır. Miles ve Huberman'a göre araştırmacı ile uzman(lar) arasında %70 oranında bir güvenilirlik yüzdesine ulaşılması gerekmektedir. Çalışmada; öğrencilerin içlerinden gelerek/severek gittikleri kurum(lar) temasındaki güvenilirlik kat sayısı .89, birden fazla kurumdan eğitim almanın avantajları temasında güvenilirlik kat sayısı .90, birden fazla kurumda eğitim almanın dezavantajları temasındaki güvenilirlik kat sayısı .89, eğitim aldıkları kurumlardan hangilerinin onlar için öncelikli olduğu temasının güvenilirlik katsayısı ise .93 olarak hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde çalışmaya ait bulgulara yer verilmiştir. Bulgular kısmına ilk araştırma sorusu olan ve öğrencilere yöneltilen ‘İçinden gelerek ve severek gittiğin kurumlar (Fen Lisesi, BİLSEM vb.) var mı? Varsa hangisi/hangileridir?’ sorusuyla başlanmış ve öğrencilerin cevapları Tablo 1’e yansıtılmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin severek gittikleri kurumlara ilişkin kategori, kod ve frekanslar

Alt Problem	Kategori	Kod	f
Öğrencinin içinden gelerek ve severek gittiği kurumlar	BİLSEM	Merak	1
		Eğlence	4
		Etkinlik, proje	4
		İleri düzey ders	1
		Eğitici/öğretici	1
		Arkadaş ortamı	3
		Öğretmen kalitesi	1
		Uygulamalı eğitim	1
		Robotik kodlama	1
		Kendini geliştirme	4
	Fen Lisesi	YKS hedefi	1
		Arkadaş ortamı	2
		Öğretmen kalitesi	1
		Okul disiplini anlayışı	1
		Akademik gelişim	2
		Ortamın iyi oluşu	1
		Eğlence	1
		Değer görme	1
		Ders çalışma	1
		Etkinlik/proje	2
	Deneyap (Gençlik Merkezi)	Arkadaş ortamı	1
Uygulamalı eğitim		1	
Eğlence		2	
Dershane	Eğlence	1	
	Değer görme	1	
	Arkadaş ortamı	1	

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin isteyerek gittikleri kurumların sırasıyla BİLSEM, Fen Lisesi, Gençlik Merkezinde Deneyap atölyeleri ve Dershane olduğu görülmektedir. Öğrenci cevaplarını kategori bağlamında sınıflandırdığımızda öğrencilerin görüşleri şu şekilde oluşmaktadır.

BİLSEM

(K3) evet var. BİLSEM’de kendimi geliştirebilmem. Öğrenirken merak içinde öğreniyor olmamız ve bu süreçte eğlenmemiz.

(E1) evet var. BİLSEM’de okuldan farklı olarak ders işlenmemesi ve yarışmaların (proje vs) yapılması.

(E2) evet var. BİLSEM’de okuldan farklı olarak ders işlenmemesi ve etkinliklerin yapılıyor olması.

(E4) evet var. BİLSEM. İleri düzey kimya dersinin oluşu.

(E5) evet var. BİLSEM, okula göre daha eğitici ve öğretici. Okulda öğrendiklerimiz daha az keyifli. BİLSEM’i okul olarak değil de daha ziyade sosyal aktivite kursu olarak görüyorum.

(K11) evet var. BİLSEM. Bana bir şeyler katıyor, seviyorum.

(K6) evet var. BİLSEM. Sebebi ise arkadaş ortamının olması ve proje, yarışma vs olması.

Fen Lisesi

(K2) evet var. Fen Lisesi. Sebebi ise YKS hedefi olan okulu kazanmış olmam ve okulun disiplin anlayışı, etkinlikleri ve ortamını sevmem.

(K5) evet var. Fen Lisesi. Arkadaşlarımla birlikte olabiliyorum. Ders çalışmayı seviyorum.

(E6) evet var. Fen Lisesi. Yeni konular öğreniyor ve mesleğe daha fazla yaklaşıyorum.

Fen Lisesi ve BİLSEM

(K1) evet var. Fen Lisesi ve BİLSEM. Sebebi ise arkadaş ortamının olması, öğretmenlerin iyi oluşu ve derslerin güzel oluşu.

(K9) evet var. Fen Lisesi ve BİLSEM. Özellikle BİLSEM’de çok eğleniyorum.

(K10) evet var. Fen Lisesi ve BİLSEM. Yeni şeyler öğrenmeyi seviyorum.

(E7) evet var. BİLSEM ve Fen Lisesi.

(E9) evet var. BİLSEM ve Fen Lisesi. Yeni şeyler öğreniyorum ve boş oturmamış oluyorum. İnsanlarla iletişim kurup, projelerin içerisinde olmak hoşuma gidiyor.

Dershane ve Fen Lisesi

(E3) evet var. Fen Lisesi ve dershane. Eğleniyorum ve değer görüyorum.

Dershane ve BİLSEM

(E8) evet var. Dershane ve BİLSEM. Dershanede öğretmenler sohbet halinde oluyor ve arkadaşlarımla vakit geçiriyorum. Daha derin bilgi ediniyorum. BİLSEM’de dersler daha sohbet havasında geçiyor ve robotik gibi dersler hoşuma gidiyor.

Deneyap Merkezi

(K7) evet var. Deneyap. Etkinliklerin güzel oluşu ve bunun hoşuma gidişi.

BİLSEM ve Deneyap Merkezi

(K4) evet var. BİLSEM ve Deneyap. Sebebi ise okuldaki gibi teorik değil uygulamalı yapıyor olmamız ve eğlenceli oluşları. Ayrıca arkadaşlarımla da birlikte olabiliyorum.

Yanıt Yok

(K8) Hayır yok.

Çalışmanın ikinci araştırma sorusu ise ‘Birden fazla kurumdan eğitim almanın sence avantajları var mıdır? Avantajı(ları) olduğunu düşünüyorsan neden avantajlı olduğunu lütfen nedenleriyle birlikte açıklayınız.’ şeklindedir. Öğrencilerin cevaplarının daha anlaşılır olması bağlamında cevaplar kategorilendirilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin, Birden Fazla Kurumdan Eğitim Almanın Avantajlarına İlişkin Görüşleri

Alt Problem	Kategori	Kod	f
Birden fazla kurumdan eğitim almanın avantajları	Deneyim Kazanma	• Sosyal/akademik gelişim,	3
		• Farklı bakış açısı	1
		• Deneyim	1
	Çok yönlü gelişim	• İlgi alanı	2
Akademik Gelişim	• Bilgi edinme,	5	11
	• Pekiştirme	6	
	Sosyal çevre	• Arkadaş edinme	2
Avantajı yok diyen			2

Tablo 3’de öğrencilerin birden fazla kurumdan eğitim almanın avantajlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde deneyim kazanma, çok yönlü gelişim, akademik gelişim ve sosyal çevre şeklinde kategorilerin oluştuğu şeklinde görülmektedir. Öğrencilerin, birden fazla kurumdan eğitim almanın avantajlarına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Deneyim Kazanma

(K4) evet var. Arkadaş çevrem genişledi. Okulda göremeyeceğim bir konuyu BİLSEM’de görüp, yapamayacağım bir deneyi BİLSEM’de yapabiliyorum.

(E2) evet var. Aldığınız eğitimler birbirini tamamlamakta ve her öğretmenin bilgi birikimi farklı olabilmektedir.

(E3) evet var. Bilgilerimi pekiştirme fırsatı buluyorum. Ayrıca sosyal ve akademik açıdan geliyorum.

(E8) evet var. Farklı bakış açısı katıyor.

(K7) evet var. Deneyim kazanma noktasında iyi.

Çok Yönlü Gelişim

(K2) evet var. Tek bir kurum bütün imkanları sağlayamaz ancak birden fazla kurum öğrenciyi ilgi alanına göre destekleyip, geliştirebilir.

(K3) evet var. Özellikle BİLSEM’de ilgi alanlarıma daha fazla odaklanabiliyorum.

Akademik Gelişim

(K1) evet var. Daha fazla bilgi edinme şansım olabiliyor.

(E1) evet var. İşlediğiniz farklı dersler olabiliyor.

(E4) evet var. Farklı şeyler öğretildiği takdirde avantajlıdır.

(E3) evet var. Bilgilerimi pekiştirme fırsatı buluyorum. Ayrıca sosyal ve akademik açıdan geliyorum.

(E7) evet var. Konular ekstra pekişmiş oluyor.

(E9) evet var. Birbirlerinden farklı şekilde eğitim verdikleri için avantajlı olduğunu düşünüyorum.

(K5) evet var. Bir yerde öğrendiğinin üzerine diğer yerde daha farklı bir şeyler katabilirsin.

(K9) evet var. Bir yerde öğrendiklerimi diğer yerde pekiştiriyorum. Okulda normal sisteme göre ders alırken, BİLSEM’de deney yaparak ya da proje hazırlayarak eğitim alabiliyorum.

(K11) evet var. Bilgi birikimi anlamında avantajlı.

(K6) evet var. Okulda örneğin matematikte eksikim varsa bunu BİLSEM öğretmeninden rica ederek eksikimi giderebiliyorum.

(E5) evet var. BİLSEM’de yeni şeyler öğreniyorum ve bu da beni diğer arkadaşlarımdan bilgi anlamında daha ileriye taşıyor.

Sosyal Çevre

(K4) evet var. Arkadaş çevrem genişledi. Okulda göremeyeceğim bir konuyu BİLSEM’de görüp, yapamayacağım bir deneyi BİLSEM’de yapabiliyorum.

(E3) evet var. Bilgilerimi pekiştirme fırsatı buluyorum. Ayrıca sosyal ve akademik açıdan geliyorum.

Avantajı Yok

(K8) Hayır yok. Çok yorucu oluyor.

(E6) hayır yok. BİLSEM’e yorgun gittiğim için hiçbir şey anlamıyorum. Ödevlerimi yetiştirmekte de zorlanıyorum. Bazı günler okul bazı günler BİLSEM olabilir. Hafta sonu BİLSEM’e gitmek tüm hafta sonlarımı bitiriyor.

Avantajı Var

(K10) evet avantajları olduğunu düşünüyorum (ayrıntı vermiyor).

Çalışmanın 3. Araştırma sorusu ‘Birden fazla kurumdan eğitim almanın sence dezavantajları var mıdır? Birden fazla kuruma gitmenin dezavantajları olduğunu düşünüyorsan neden dezavantajlı olduğunu lütfen nedenleriyle birlikte açıklayınız.’ Şeklinde. Öğrenci cevapları daha anlaşılır olması anlamında bu bölümde kategorilendirilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin, Birden Fazla Kurumdan Eğitim Almanın Dezavantajlarına İlişkin Görüşleri

Alt Problem	Kategori	Kod	f
Birden fazla kurumdan eğitim almanın avantajları	Zaman yönetimi	• Zamanın yetiştirememek, kendine zaman ayıramamam	2
	Yorgunluk, yoğun tempo	• Yorucu oluşu	16

Bilgi akışı	• Bilgi organizasyonu sorunu	1
Dezavantaj belirtmeyen		2

Tablo 4’de öğrencilerin birden fazla kurumdan eğitim almanın dezavantajlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde zaman yönetimi problemi, yorgunluk ve bilgi akışında problem kategorilerinin olduğu görülmektedir. Aşağıda öğrencilerin birden fazla kurumdan eğitim almanın dezavantajlarına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Zaman Yönetimi Problemi

(E8) evet var. Zaman yönetimi noktasında sorun yaşıyorum.

(E9) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu ve kendime zaman ayıramamak.

Yorgunluk, Yoğun Tempo

(K3) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(K4) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(K5) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(E1) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(E2) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(E3) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(E4) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(E5) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(E6) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(E7) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(K7) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(K8) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu.

(K9) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu oluyor ancak sevdiğim için sorun etmiyorum.

(K11) evet var. Günler çok yoğun geçiyor.

(K2) evet var. Yoğun tempo ve bir yerden bir yere yetişmeye çalışmak yorucu.

(E9) evet var. İki okula birden gidiyor olmak yorucu ve kendime zaman ayıramamak.

Bilgi Akışı

(K1) evet var. Çok fazla şey öğrendiğinde zaman zaman bilgiler birbirine girebiliyor.

Dezavantaj Belirtmeyen

(K6) hayır yok.

(K10) hayır yok.

Çalışmanın son araştırma sorusu ise ‘Eğitim aldığın kurumlardan senin için hangisinin öncelikli olduğunu düşünüyorsun? Bu kurumun senin için neden öncelikli olduğunu nedenleriyle birlikte

lütfen açıklayınız'. Şeklindedir. Öğrenci ifadeleri daha anlaşılır olması anlamında kategorilendirilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin, Kendileri İçin Öncelikli Olan Kuruma İlişkin Görüşleri

Alt Problem	Kategori	Kod	f	
Öğrencilerin için Öncelikli kurum	Fen Lisesi	• Bilgi edinme	1	
		• Daha eğitim odaklı	1	
		• Eğitim/sınav sistemi	2	
		• Orta öğretim başarı puanı (OBP)	1	
		• Meslek için	1	
		• Yüksek Öğretim Kurumlar Sınavı (YKS)	3	
		• Akademik gelişim	2	
		• Öğretmen kalitesi	1	
		• Sadece Fen lisesi diyenler (ayrıntı yok)	2	
		• Bilim ve teknoloji	1	
	• Deney	1		
	• Yarışmalar (Tübitak, Teknofest)	1		
	BİLSEM	• Sadece BİLSEM diyenler (ayrıntı yok)	2	5
	Dershane	• Akademik başarı	1	
• Sosyal çevre		1	2	

Tablo 5'de öğrencilerin kendileri için öncelikli kurumların hangisi olduğuna ilişkin görüşleri incelendiğinde Fen lisesi, BİLSEM ve Dershane şeklinde kategoriler oluşturulmuştur. Aşağıda öğrencilerin kendileri için öncelikli kurumlarla ilgili görüşlerine yer verilmiştir:

Fen Lisesi

(K1) Fen Lisesi. Hayatım boyunca işime yarayacak bilgileri öğrendiğim için.

(K2) Eğitim aldığım kurumlar içerisinde daha eğitim odaklı olduğu için Fen Lisesi.

(K3) Eğitim sistemi adına Fen Lisesi ancak BİLSEM'in eğitimi daha iyi ve öncelikli olmasını dilerdim.

(K5) Fen Lisesi çünkü hem kendi okulum hem de orta öğretim başarı puanını oradan alacağım.

(E1) Fen Lisesi çünkü meslek sahibi olmamı orası sağlayacak.

(E6) YKS için Fen Lisesi çünkü BİLSEM'in YKS için bir faydası yok.

(E7) Fen Lisesi (ayrıntı vermemiştir)

(E9) Fen Lisesi çünkü sınav sisteminden dolayı tercihim okul.

(K6) Fen Lisesi (ayrıntı vermemiştir)

(K7) Fen Lisesi çünkü öğretmenlerim çok iyi.

(K8) Fen Lisesi çünkü YKS için gerekli.

(K9) Fen Lisesi çünkü dersler için okul önemli ancak seçebilsen BİLSEM derim.

(K10) Fen Lisesi çünkü beni geleceğe taşıyacak yer orası.

(K11) Fen Lisesi. Temel konular ele alınıyor ve bu anlamda üniversite sınavı için daha etkili.

BİLSEM

(K4) Fen Lisesi bana akademik olarak destek olurken, BİLSEM bilim ve teknolojiyi öğretiyor. BİLSEM’de sosyal derslerin olmayışı, bilim teknoloji ağırlıklı eğitim benim adıma daha avantajlı.

(E2) İkisi de önemli ve birbirlerini tamamlıyor ancak BİLSEM olarak düşünüyorum çünkü orada deney yapıyoruz.

(E4) BİLSEM (ayrıntı vermemiştir)

(E5) İlgi alanım Robotik kodlama olduğu için BİLSEM benim için önemli. Bu sayede Tübitak, Teknofest yarışmalarına katılabiliyorum.

Dershane

(E3) Dershaneye gidiyorum ve bu sayede ders notlarım yükseldi. Ayrıca halı saha maçı, yemek organizasyonları da yaptığı için bu kursu seviyorum. Dershane öğretmenleriyle de ilişkim oldukça iyi.

BİLSEM ve Dershane

(E8) BİLSEM ve dershane. Okul devlet dayatması.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

833

Çalışma bulgularında öğrencilerin severek ve isteyerek gittiği kurumun başında BİLSEM gelmektedir. Bunun sebebi olarak öğrenciler bu kurumda ders işlemediklerini, merak duygularını gidermek adına deneyler, etkinlikler yapabildiklerini ve bu kurumda eğlendiklerini ifade etmişlerdir. Bu kurumda bilim ve teknoloji ile içi içe olduklarını, yarışmalara katılabildiklerinin altını çizmişlerdir. Fen lisesini ise YKS sınavına hazırlık noktasında kendilerini akademik olarak geliştiren kurum olması sebebiyle tercih etmek durumunda kaldıklarını söylemişlerdir. Birden fazla kuruma devam etme noktasında akademik gelişim ve deneyim avantaj olarak görülürken, sürecin yorucu oluşu ise öğrenciler tarafından ortaya konan en güçlü dezavantajdır.

Özel yetenekli öğrenciler yoğun ilgi alanları ve derin bilişsel yetenekleri (Sak, 2021) sebebiyle zaman zaman akranlarıyla ortak ilgi alanları bulmakta zorlanabilirler. Özdemir (2010) çalışmasında özel yetenekli öğrencilerin özelliklerini sıralarken; öğrenme ve bilgiye devamlı ilgi duymalarını, meraklı olmalarını, çabuk öğrenmelerini, kavrama ve akılda tutma becerilerine sahip olmalarını, genelleme ve soyutlama yaparak ellerindeki bilgiyi diğer alanlara aktarabilmelerini, yaratıcı olmalarını ve bağımsız çalışmadan hoşlanmalarını ifade etmiştir. Bu anlamda çalışma bulgularında özel yetenekli öğrencilerin severek ve isteyerek gittiği BİLSEM’i tercih nedeni olarak Özdemir (2010) çalışmasında yer alan; öğrenme ve bilgiye devamlı ilgi duymaları, meraklı olmaları, yaratıcı olmaları ve bağımsız çalışmadan hoşlanmaları referans olarak gösterilebilir.

Özel yetenekli öğrenciler zamanlarının büyük bir bölümünü okullarında geçirirlerken, haftanın belirli günlerinde de BİLSEM’e giderek farklı çalışma ve uygulamalarla (proje vb.) yaratıcılıklarını ortaya koyma ya da kendilerini geliştirme fırsatı bulabilmektedirler (Pekdoğan ve Bozgün, 2017). Montgomery (2003) ve Sezer (2015) çalışmalarında özel yetenekli

öğrencilerin rutin ödevlerden ve tek tip faaliyetlerden sıkılabileceği, önlem olarak bireyselleştirilmiş ve zenginleştirilmiş eğitim programlarının bu bireyler için etkili olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Özel yetenekli bireyler hızlı öğrenip, derinlemesine bilgi edinmek isterler. Araştırmaya merak duyarlar. Gelişmiş hayal gücüne sahiptirler ve yaratıcı fikirleri vardır. Fen, matematik ve bilime ilgilidirler. Güncel sorunları sorgulayarak çözmeyi severler (Schreglmann, 2016). Bilime meraklı, araştırmayı seven özel yetenekli öğrencilerin topluma faydalı olması için bu bireylerin özelliklerinin, algılama şekillerinin ve davranışlarının ana sebeplerin ortaya çıkarılması gerekir (Çitil ve Ataman, 2018). Özel yetenekli bireyler, bilim insanı olma konusunda potansiyeli olan bireyler olup, bu bireylerin bilim insanına yönelik algıları, sonraki süreçte bilimsel çalışmalar yapmalarını da destekleyecektir (Kaya, Doğan ve Öcal, 2008). Çalışma bulgularına göz attığımızda özel yetenekli öğrencilerin ilgi ve merak duygularını farklı proje faaliyetleri içerisinde bulunarak ya da ileri düzeyde dersler görek BİLSEM’lerde bu duygularını doyuma ulaştırdıkları yorumunda bulunulabilir.

Özel yetenekli bireylerin dikkat süreleri uzundur. Meraklı olup, öğrenme isteğine sahiptirler. Bu sebeple ilgi duydukları konularda dikkat süreleri uzun olabilmektedir (Davaslıgil, Aslan ve Beşkardeş, 2000). Araştırma bulgularına göz attığımızda da özel yetenekli öğrencilerin BİLSEM’e severek ve isteyerek gitmelerinin ve burada merak duygularını tatmin etmelerinin nedenlerinden biri olarak bu durumlar gösterilebilir.

Yapılan çalışmalar özel yetenekli öğrencilerin pek çoğunun özgüven ve problem çözme becerisi geliştirme noktasında BİLSEM’leri tercih ettiğini ortaya koymaktadır (Epçaçan ve Oral, 2019; Bildiren ve Türkkkan, 2013). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018) göre özel yetenekli bireylere, eğitim aldıkları alanlarda üst düzey becerileri kazandıracak zenginleştirmelere yer verilmesi esastır. Bu anlamda BİLSEM’lerin önemi yadsınamaz.

Özel yetenekli bireylerle ilgili yaygın yanlış anlamalardan birisi, okullarda sunulan eğitimin bu çocuklar için yeterli olacağı inancıdır. Halbuki pek çok özel yetenekli öğrenci eğitim gördükleri okullarda bu yönde bir performans ortaya koyamamaktadır. Konuyla ilgili literatür tarandığında özel yetenekli öğrencilerin %9-%50’sinin yeteneklerinin altında performans ortaya koydukları saptanmıştır (Yaman ve Oğurlu, 2015). Özel yetenekli öğrenciler oldukça geniş bir bilgi tabanına sahiptir ve bu bilgiyi yararlarına kullanmada oldukça başarılıdır. Bu anlamda daha zorlayıcı çevreleri tercih ederler. Bu öğrencilerin bu anlamda gerekli yeterliliğe sahip kurumlarda eğitim alması önemlidir. BİLSEM’ler de bu kurumlardan biridir (Çelikten, 2017).

BİLSEM, özel yetenekli öğrencileri normal akranlarından ayırtmadan, okul dışı zamanlarda bu öğrencilere dönük zenginleştirilmiş eğitim veren kurumlardır. BİLSEM eğitimlerinin özünü proje çalışmaları oluşturmaktadır. Amaç, öğrencilerin bağımsız çalışma becerilerini ve yaratıcılıklarını geliştirmeyi hedeflemektir (Sak ve Diğ., 2015). Çalışma bulgularına göz attığımızda öğrencilerin proje faaliyetleri yürüttükleri ve uygulamalı eğitimler yaptıklarını ifade ettikleri BİLSEM’lerin misyonlarını yerine getirdiği yorumunda bulunulabilir.

Çalışmanın 2. araştırma sorusu, birden fazla kuruma devam etmenin avantajlarının olup olmadığı yönündedir. Öğrenciler bu soruya akademik olarak geliştikleri ve deneyim kazandıkları şeklinde cevaplar vermişlerdir. Koshy (2002) çalışmasında, özel yeteneklilerin eğitimle ilintili ihtiyaçlarının sunulması için okulda ilgi ve yeteneklerini geliştirebilecekleri, onları motive eden yaratıcı etkinliklerin sunulması gerektiğine vurgu yapmıştır. Ayas’a (2010) göre eğitimin temel amaçlarından biri; bireyin kişisel özelliklerini, ihtiyaçlarını ve bireysel farklılıklarını dikkate almaktır. Normal akranlarından anlamlı düzeyde üstün performans sergileyen özel yetenekli öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanması, onların daha sağlıklı bireyler olarak yetişmesine katkı koyacaktır. Bu noktada almış oldukları eğitimin, onların gereksinimlerini en iyi şekilde karşılaması gerekmektedir. Bu sebeple özel yetenekli

öğrencilerin eğitsel gereksinimlerinin karşılanması amacıyla birden fazla kurumda eğitim verilmesi, bu öğrencilerin ne kadar motive oldukları, eğitsel süreçlerin kendilerine ne kadar hitap ettiği ve bu tempoya ne kadar hazır olduklarıyla yakından ilişkilidir.

Farklı eğitim kurumlarından eğitim almanın öğrenmeyi tamamlayıcı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Kalıcı öğrenme noktasında bu durum bir avantaj sağlayabilir. Çok yönlü gelişim için farklı platformlarda farklı imkanların oluşu bu anlamda öğrenciler tarafından avantaja çevrilebilir. Özel yetenekli bireylerin BİLSEM’de aldıkları eğitimin kendi okullarında aldıkları eğitimle ne oranda ilişkilendirildiği soru işaretidir. BİLSEM ve okul programlarının uyumlu olması bir avantaj yaratabilir. Çünkü BİLSEM’de alınan eğitimin okul başarısına etkisi çoğu zaman bilinmemektedir. Öğrencilerin birden fazla eğitim kurumunda destek almasının öğrenciler üzerinde yarattığı olumlu etkiden söz edilebilir. Farklı kurumlardan aldığı eğitimin öğrencilerde başarıma duygusunu geliştirdiği, öğrencinin yeteneklerini geliştirme ve kişisel gelişimleri noktasında etkili olduğu söylenebilir.

Çalışmanın 3. araştırma sorusu, birden fazla kuruma devam etmenin dezavantajlarının olup olmadığı yönündedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu dezavantaj olarak yorulduklarından, sürecin yorucu oluşundan söz etmişlerdir. Kurumlar arası gidiş gelişler noktasında zaman yönetimi problemi ya da bu süreçte yaşanan fiziksel/mental yorgunluk hissini öğrenciler için dezavantaj oluşturduğu ve bu durumun öğrencilerin bir kuruma gitmeyi ihmal etmesine kadar olumsuz etkilerinin varlığından söz edilebilir. Ayrıca gerek ebeveynlerin gerek öğretmenlerin gerekse de öğrencinin sosyal çevresinin özel yetenekli öğrenciden yüksek düzeyde başarı beklentisinin bu yoğunluk altında ezilen öğrencinin kaygı düzeyini arttırabileceği, başarısızlık hissini yaşatabileceği ve öğrencinin yalnızlaşmasına sebep olabileceği de söylenebilir. Benzer şekilde Bahçeci ve Epçaçan (2020) da çalışmalarında birden fazla kuruma devam etmenin öğrencilerce yorucu bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç çalışma bulgularımızı destekler nitelikte bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Çalışmanın son araştırma sorusunda öğrencilerin tercih yapmaları gerektiğinde hangi kurumu, ne sebeple tercih edeceğidir. Çalışma bulgularında öğrencilerin gelecek planları ve meslek sahibi olma noktasında Fen lisesini daha güvenilir liman olarak gördükleri söylenebilir. Çalışma bulgularında katılımcıların yeteneklerini belirli bir noktaya taşımaktansa, geleceklerini garanti altına almayı tercih ettikleri ve bunun için Fen lisesini ön plana koydukları söylenebilir. Kendi tercihlerine göre hareket etme şansları olsa birçoğunun BİLSEM’leri tercih etmeyi seçtikleri de öğrenci ifadelerinde görülebilmektedir. Türk (2018) ve Bahçeci ve Epçaçan (2020) çalışmalarında benzer bulgulara ulaşmışlardır. Her iki çalışmada da öğrencilerin daha ziyade BİLSEM’e gitmek istedikleri halde, gelecek kaygısı gibi sebeplerden dolayı önceliği Fen lisesine verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Sak ve diğ. (2015) BİLSEM’i yarıda bırakan pek çok özel yetenekli öğrencinin bırakma sebeplerinin başında buradaki çalışmalarına karşılık herhangi bir kazançlarının olmayışı ya da bu çalışmalarının üniversiteye girişlerinde kendilerine bir yararının olmayışdır.

Öğrencilere göre Fen lisesi zorunlu olduğu için ikinci plana itilen kurum BİLSEM olmaktadır. Çünkü BİLSEM’ler öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından severek ve isteyerek gidilen bir kurumdur. Fakat öğrencilerin gelecek kaygılarından ötürü yeteneklerini geliştirebilecekleri BİLSEM’lerden bu anlamda vazgeçebilme eğilimi sergiledikleri görülmektedir. Özbaş (2013) çalışmasında, farklı liselerdeki öğrencilerin okudukları okulların imkanları noktasında algılarını incelediği çalışmasında Fen lisesi öğrencilerinin, diğer lise öğrencilerine göre bir üst öğrenim kurumuna geçiş noktasında daha avantajlı oldukları algısının ortaya çıktığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç üzerinde öğrencilerin tercihlerini oluştururken geleceklerini sağlam temeller üzerine inşa etme refleksinin öncelik oluşturduğu söylenebilir. Bunun içinse farklı yetenek/ilgilerini erteleyebilecekleri ya da ikinci plana itebilecekleri şeklinde bir davranış sergiledikleri söylenebilir. Bu sonuç çalışma bulgularını destekler niteliktedir. Birol ve Yazıcı (2011) özel

yetenekli bireyler çoklu potansiyele sahiptirler ve başarı performansları son derece yüksektir. Fen liseleri de özel yetenekli öğrencilerin bu çoklu potansiyellerini sergileyebilecekleri önemli okullardan biridir.

Özel yetenekli bireylere yönelik eğitim politikaları incelendiğinde bu bireylere dönük eğitimlerin BİLSEM ve destek eğitim odalarında verildiği gözlemlenmiştir. BİLSEM’lerde proje temelli eğitim verilmekte, müfredat uygulanmamaktadır. Örneğin İsrail’de müfredat doğrultusunda Arapça eğitim alan özel yetenekli bireylerin, müfredatı olmayan İbranice eğitim alan özel yetenekli bireylere oranla uluslararası sınavlarda daha iyi performans ortaya koydukları çalışmalarla ortaya konmuştur (David, 2019). Bu sonuç, müfredatın eğitim kalitesine olan pozitif katkısı olarak yorumlanabilir. Bu noktada ülkemizde BİLSEM’lerde sadece proje temelli eğitim değil, bu öğrenciler için müfredat programı hazırlanması (en azından denenmesi noktasında) bir yöntem olarak önerilebilir.

1950’li yıllarda Rusya’nın uzay çalışmalarında göstermiş olduğu başarıyı, Rusya’nın özel yetenekli bireylerle yapmış olduğu çalışmaların bir sonucu olarak görebiliriz. Bu başarı dünyada farkındalık oluşturmuş, ABD’de hazırlanan Marland raporunda (1972) neticesinde özel yetenekli bireylerin eğitimlerine dönük çalışmalar hız kazanmıştır. Ülkemizde ise Gökmen Uzay Havacılık Eğitim Merkezi (GUHEM) ve Türkiye Uzay Ajansı gibi kurumlarda yürütülen uzay çalışmalara özel yetenekli bireylerin dahil edilmediği görülmüştür (Atunel ve Göksal, 2022). Rusya’nın 1950’li yıllarda özel yetenekli bireylerini sürece dahil ederek elde ettiği başarı ortadayken, ülke olarak bizlerin özel yetenekli bireyleri bu derece üst düzey projelerin içerisine dahil etmeyerek, oyun dışında bırakıyor olmamız düşündürücüdür. Rusya ve Amerika’nın özel yetenekli bireylerle ilgili çalışmalarına nerdeyse yarım asır öncesinde başlamış olmaları ve elde ettikleri başarılar ortadayken, ülke olarak bizim özel yetenekliler konusunda emekleme evresinde olduğumuzu söylemek çok da yanlış olmasa gerek. Bu nedenle özel yetenekli bireyler konusunda başta politika yapımcıların ve STK’ların acil önlem alması ve öncelikli olarak 5,10, 20 belki sonraki süreçte 50-100 yıllık eylem planları oluşturması önemli durmaktadır.

Özel yetenekli öğrencilere, normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim aldıkları sınıflarında farklılaştırılmış öğretim programları uygulanmamakta, özel yetenekli öğrenciler tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı programlara dahil olmaktadır. Bu bireylerin bağımsız öğrenme özellikleri de dikkate alındığında, normal gelişim gösteren akranlarıyla eğitim sürecine dahil oldukları zaman diliminde, özel yetenekli öğrencilere farklılaştırma programları uygulanabilir.

Üniversite eğitimleri esnasında, meslek yaşamları süresince bu öğrencilerle uzak ya da yakın temas halinde olacak tüm öğretmen adaylarının özel yetenekliler konusunda kaliteli ve doyurucu bir eğitim alması önemlidir. Başta YÖK olmak üzere üniversiteler bu konuda müfredatlarını yeniden gözden geçirmeli ve bu öğrencilerle meslek yaşamları süresince temas halinde olacak tüm öğretmen adaylarının özel yetenekliler konusunda dünya standartlarında eğitim almalarının öneminden söz edilebilir. Dünya üniversitelerinde özel yeteneklilerle ilgili eğitim müfredatları, üniversite bünyelerinde bu çocuklar için açılan kurumlar, eylem planları, projeler vs. gözden geçirilerek ülkemiz yükseköğretim sistemine entegre edilerek, dünyadaki gelişmeler böylelikle yakından takip edilebilir.

BİLSEM’lerde haftanın belirli günlerinde ve kısıtlı zaman aralıklarında öğrenim gören özel yetenekli öğrencilerin, mevcut öğrenim gördükleri okullarında da benzer şekilde kendi gereksinimleri doğrultusunda eğitim alabilecekleri ortamların yaratılması önerilebilir. BİLSEM’lerin sahip olduğu donanıma benzer şekilde uygun ortamlar özel yetenekli öğrencilerin okullarında da oluşturulabilirse, bu öğrencilerin gelişimlerine daha fazla katkı sağlamak mümkün olabilir.

Özel yetenekli bireylerin tanımlama süreci oldukça uzun, emek isteyen ve yorucu bir süreç olarak tarif edilebilir. Bu süreci kısaltmak, daha pratik ve objektif sonuçlara ulaşmak için her geçen gün ilerleyen ve kendini yenileyen teknolojiden ve son dönemlerin gündemden düşmeyen konusu yapay zekadan bu konuda istifade edilebilir.

5. KAYNAKLAR

- Altunel, M., & Göksal, K. (2022). Özel yetenekli bireylere uygulanan eğitim politikalarının paydaş görüşleri bağlamında değerlendirilmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama*, 13(26), 353-385.
- Ayas, B. (2010). Bilimsel Üretkenlik Testi'nin ilköğretim 6. sınıf düzeyinde psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi, Eskişehir*
- Bahçeci, F., & Epçaçan, U. (2020). Özel yetenekli öğrenciler için bir bilmece: Birden fazla eğitim kurumunda olmak. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(17), 23-38.
- Bedur, S., Bilgiç, N., & Taşlıdere, E. (2015). Özel (üstün) yetenekli öğrencilere sunulan destek eğitim hizmetlerinin değerlendirilmesi. *HAYEF Journal of Education*, 12(1), 159-175.
- Bildiren, A. ve Türkkani, B. (2013). Üstün yetenekli öğrencilerin perspektifinden Bilim ve Sanat Merkezleri'nin hoş ve hoş olmayan özellikleri ve değişiklik talepleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), Özel Sayı, 128-135.
- Biröl, D. Z. N., ve Yazıcı, D. D. H. (2011). Fen ve Sosyal Bilimler lisesi öğrencilerinde mükemmeliyetçilik, benlik saygısı ve liderlik özellikleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, (12), 113-122.
- Bolat, H. (2023). Cumhuriyet dönemi kalkınma planlarında üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere yönelik hedefler, politikalar ve uygulamalar. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(100. Yılında Cumhuriyet Özel Sayısı), 94-113.
- Clark, B. (2015). Üstün zekâlı olarak büyüme, evde ve okulda çocukların potansiyellerini geliştirmek. (F. Kaya, Ü. Ogurlu, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Crowder, İ. G. (2011). Teachers' perceptions and practices of differentiated instruction at an innovative middle school for gifted and talented students. Doctor Of Philosophy, The University of Georgia, Athens.
- Çelikten, Y. (2017). Gifted Children and BILSEM. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(3).
- Çitil, M. ve Ataman, A. (2018). İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin davranışsal özelliklerinin eğitim ortamlarına yansımaları ve ortaya çıkabilecek sorunlar. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 185-231
- Çitil, M. (2018). Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitimi politikalarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, Özel Sayı 47(220), 143-172. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Davaslıgil, U., Aslan, E., ve Beşkardeş, Ü. (2000). Üstün ve özel yetenekli çocuklara ilişkin alt komisyonu. Yer aldığı eser S. Usta, M. R. Şirin (Hazırlayanlar), I. İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Ki- Aileleri ve Sorunları. Ankara: Eduser tabı (ss. 291-304). İstanbul: İstanbul Yayınları. Çocukları Vakfı Yayınları No.1.
- David, H. (2019). Teaching mathematically gifted students in Israel: the state of the art. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 7(1), 57-69. doi: 10.17478/jegys. 466451.

- Davis, G.A. (2006). Gifted children and gifted education: A practical guide for teacher and parents. Scottsdale, AZ: Great Potential Press, Inc.
- Deneyap Teknoloji Atölyeleri (t.y.). Erişim adresi: <https://genclikhizmetleri.gov.tr/hizmetlerimiz/genclik-merkezleri/deneyap-atolyeleri>
- Dönmez, N. M. (2005). Üstün yeteneklilerin eğitimi ve Bilim Sanat Merkezleri. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi, 2(1-2), 84-89.
- Epçaçan, U. ve Oral, B. (2019). Özel yetenekli öğrencilerin BİLSEM'deki öğretim uygulamalarına ilişkin görüşleri. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(13), 139-166.
- Hays, P. A. (2004). Case study research. K. De Marrais & S. D. Lapan (Ed.), Foundations for (research: Methods of inquiry in education and the social sciences in (pp. 218-234). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kaya, N. G., & Ataman, A. (2017). Effectiveness of teacher education program developed for teachers of gifted students. Journal for the Education of Gifted Young Scientists, 5(4), 1-30
- Kaya, O. N., Doğan, A., & Öcal, E. (2008). Turkish elementary school students' images of scientists. Eurasian Journal of Educational Research, 8(32), 83-100.
- Kaya, N. G., Mertol, H., Turhan, G., Araz, D., vd. (2022). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde farklılaştırma ve zenginleştirme uygulamalarına ilişkin yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (41), 102-114.
- Koshy, V. (2002). Teaching gifted children 4-7: A guide for teachers. London: David Fulton Publishers
- Köktürk, G. V., Üstüner, H., Yılmaz, A., ve Özdemir, İ.D. (2021), Özel yetenekliler ve toplum inşası. Turkish Academic Research Review, 6 (3), 827-862. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarr/issue/64962/948243>
- MEB. (2010). Millî Eğitim Bakanlığı Fen Liseleri Yönetmeliği. Ankara.
- MEB (2016). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, Tebliğler Dergisi, 79 (2710), s. 449.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2016a). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yoner_gesi.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2016b). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Üstün Zekâ, Özel Yetenek ve Kaynaştırma. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/%C3%9Cst%C3%BCn%20Zek%C3%A2,%20%C3%96zel%20Yetenek%20ve%20Kayna%C5%9Ft%C4%B1rma.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Üstün Zekâlılar ve Özel Yetenekliler. http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/%C3%9Cst%C3%BCn%20Zek%C3%A2l%C4%B1lar%20ve%20%C3%96zel%20Yetenekliler.pdf
- MEB. (2017). Bilim ve Sanat Merkezleri öğrenci tanılama kılavuzu 2017-2018. Ankara.
- Montgomery, D. (2003). Gifted And Talented Children With Special Educational Needs: Double Exceptionality. David Fulton

- Dönmez Baykoç, N. (2004). *Üstün yetenekli çocuklar bildiriler kitabı* (1. Baskı). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları (69-74).
- Özbaş, M. (2013). Genel lise ve fen lisesi öğrencilerinin ortaöğretimde fırsat ve imkân eşitliğine yönelik algılarının incelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(10), 1-18.
- Özdemir, Ö. (2010). *Üstün Yetenekli Öğrencilerde Yaratıcı Yazma Çalışmalarının Düzeyleri İlköğretim 6, 7, 8. Sınıf Örneği*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24736&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Pekdoğan, S., & Bozgün, K. (2017). Examination of postgraduate dissertations within the field of gifted education in Turkey: Content analysis study
- Renzulli, J. S. (2012). Reexamining the role of gifted education and talent development for the 21st century: a four-part theoretical approach. *Gifted Child Quarterly*, 56(3) 150-159.
- Sağlam, A. (2023). *Özel Yetenekli Öğrencilerin Davranışsal Problemlerine Yönelik Müdahale Yöntemleri*. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı 1, 1192-1206.
- Sak, U., Bahadır Ayas, M., Bal Sezerel, B., Öpengin, E. N. Özdemir, N., & Demirel Gürbüz, Ş. (2015). Türkiye’de Üstün Yeteneklilerin Eğitiminin Eleştirel Bir Değerlendirmesi. *Turkish Journal of Giftedness and Education* 5(2), 110-132.
- Sak, U. (2009). *Üstün yetenekliler eğitim programları [Education programs for talented]*. Ankara: Maya Akademi
- Sak, U. (2011). An overview of the social validity of the Education Programs for Talented Students Model (EPTS). *Education and Science*, 36, 213-229.
- Sak, U. (2013). Education programs for talented students model (EPTS) and its effectiveness on gifted students’ mathematical creativity. *Education and Science*, 38, 51-61.
- Sak, U. (2021). *Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Duygusal ve Akademik Gelişimi* (1. baskı) Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sak, U. (2014). *Yaratıcılık Gelişimi ve Geliştirilmesi*. Ankara: Vize Yayıncılık
- Schreglmann, S. (2016). Türkiye’de üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili yapılan yükseköğretim tezlerinin içerik analizi (2010–2015). *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 14-26
- Sezer, Ş. (2015). Üstün Yeteneklilerin Sınıf İçindeki Olumsuz Davranışları ve Yönetilmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 317-333.
- Swift, K. M. (2009). The effect differentiated instruction in social studies has on student performance. Master of Science Degree in Education, University of WisconsinStout, Menomonie.
- Türk, E. (2018). Fen lisesi öğrencileri üstün yetenekli mi? Üstün yeteneklilerin eğitiminde Fen liselerinin önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(1), 437-444.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK). (2004). *Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi*. https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/Vizyon2023_St rateji_Belgesi.pdf

- Yaman, Y., & Ođurly, Ü. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerde beklenmedik düşük akademik başarı. HAYEF Journal of Education, 11(2), 1-21.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. (1984). Case study research: design and methods. (3. Basım). California: Sage Publications.